

Sử dụng phương pháp dạy học hợp tác trong môn Giáo dục công dân lớp 6 ở huyện Hướng Hóa, tỉnh Quảng Trị

Hồ Thị Hiệp*, Lê Thị Hải**

*Trường Đại học Sư phạm, Đại học Huế

**Trường THPT Lê Lợi, Đông Hà, Quảng Trị

Received: 22/11/2023; Accepted: 03/12/2023; Published: 8/12/2023

Abstract: Collaborative teaching is a new teaching method that has many advantages and brings high efficiency in modern education. Collaborative teaching is a collective teaching method, in which there is mutual support and assistance between individuals and as a result, learners acquire knowledge through different interactive activities between learner and learner, between learner and teacher, between learner and environment. This article presents the concept, advantages, and basic characteristics of cooperative teaching, the necessity of cooperative teaching in 6th grade Citizenship Education in Huong Hoa district, Quang Tri province, and makes some suggestions. to improve the effectiveness of collaborative teaching in Grade 6 Citizenship Education.

Keywords: Cooperative Teaching, 6th Grade Citizenship Education

1. Đặt vấn đề

Môn Giáo dục công dân của chương trình 2018 bắt đầu được thực hiện ở lớp 6 từ năm học 2021 - 2022. Đây là môn học giữ vai trò chủ đạo trong việc giúp học sinh (HS) hình thành, phát triển ý thức và hành vi của người công dân. Việc sử dụng những phương pháp (PP) dạy học tích cực nhằm nâng cao hiệu quả dạy học môn Giáo dục công dân lớp 6 đang là vấn đề thu hút sự quan tâm của nhiều thầy cô giáo. PP dạy học hợp tác (DHHT) là PP dạy học tích cực. PP này không chỉ góp phần nâng cao hiệu quả giảng dạy môn Giáo dục công dân lớp 6 ở trường trung học cơ sở mà còn rèn luyện cho HS những kỹ năng (KN) sống quan trọng trong đó có KN làm việc tập thể, KN giao tiếp, KN giải quyết xung đột... Vì thế, việc nghiên cứu và làm rõ những vấn đề khoa học liên quan đến việc sử dụng PP DHHT trong môn Giáo dục công dân lớp 6 là vấn đề có ý nghĩa quan trọng.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Khái niệm và quy trình thực hiện PP DHHT

PP DHHT là một PP giảng dạy mà trong đó giáo viên (GV) khuyến khích sự tương tác, cộng tác và hợp tác giữa HS trong quá trình học tập. PP này tập trung vào việc xây dựng môi trường học tập tích cực, nơi mà HS có thể học từ nhau, chia sẻ ý kiến thức, kinh nghiệm, và phát triển các KN xã hội cùng với kiến thức học thuật, cùng hoàn thành mục tiêu chung, cùng tuân theo những quy tắc đã định sẵn và đóng những vai trò khác nhau.

Tùy mục đích sư phạm và yêu cầu của vấn đề

học tập, các nhóm được phân chia ngẫu nhiên hoặc có chủ định, được duy trì ổn định trong cả tiết học hoặc thay đổi theo từng hoạt động, từng phần của tiết học; các nhóm được giao cùng hoặc được giao nhiệm vụ khác nhau. Khi sử dụng PP dạy học này, lớp học được chia thành những nhóm từ 4 đến 6 người. Tùy mục đích sư phạm và yêu cầu của vấn đề học tập, các nhóm được phân chia ngẫu nhiên hoặc có chủ định, được duy trì ổn định trong cả tiết học hoặc thay đổi theo từng hoạt động, từng phần của tiết học; các nhóm được giao cùng hoặc được giao nhiệm vụ khác nhau. Cấu tạo của một hoạt động theo nhóm (trong một phần của tiết học, hoặc một tiết, một buổi) có thể như sau:

- Bước 1: Phân chia nhóm.
- Bước 2: Đưa ra nhiệm vụ cho từng nhóm.
- Bước 3: Thực hiện nhiệm vụ được giao.
- Bước 4: Đánh giá các kết quả đạt được.
- Bước 5: Tổng kết.

2.2. Những ưu điểm của DHHT trong môn Giáo dục công dân lớp 6 ở huyện Hướng Hóa, tỉnh Quảng Trị

DHHT giúp gắn kết giữa các thành viên với nhau hơn. Hơn nữa, trong quá trình hợp tác làm việc nhóm, sẽ tạo cơ hội tối đa cho mọi thành viên trong nhóm được bộc lộ sự hiểu biết cũng như quan điểm của mình về nội dung và PP học tập. Giúp họ phát triển khả năng diễn đạt, trao đổi suy nghĩ, thể hiện quan điểm một cách rõ ràng. Từ đó, người học thấy mình có giá trị hơn. Điều này đặc biệt còn có lợi

đối với những HS nhút nhát, ngại ngùng, ít phát biểu trong lớp. Thông qua việc tham gia vào thảo luận bài giảng, HS sẽ nhanh nhẹn, hoạt bát hơn, năng động hơn.

Quá trình hợp tác tìm ra câu trả lời cho bài học còn tạo cơ hội thuận lợi để các thành viên trong nhóm học hỏi lẫn nhau. PP này cũng giúp HS rèn luyện khả năng lắng nghe, thấu hiểu ý kiến của người khác một cách kiên nhẫn và lịch sự; đồng thời biết thể hiện quan điểm của mình đúng lúc, đúng chỗ và còn rèn luyện năng lực nhận xét, đánh giá ý kiến của bạn, điều chỉnh tư duy của mình cho phù hợp với các thành viên trong nhóm.

- Trong quá trình trao đổi, hợp tác với nhau, sẽ giúp cho các thành viên trong nhóm không chỉ hình thành thói quen tương tác trong học tập mà còn giúp HS hiểu nhau hơn, góp phần làm tăng bầu không khí thân thiện, tin cậy và đoàn kết lẫn nhau.

- Tạo yếu tố kích thích thi đua giữa các thành viên trong nhóm, đặc biệt là trong việc học tập các chủ đề có tính sáng tạo cao. Rèn luyện, phát triển các KN tư duy phân tích, tổng hợp, nêu và giải quyết vấn đề... cho HS.

Quá trình triển khai thực nghiệm sư phạm ở huyện Hướng Hóa, tỉnh Quảng Trị, với câu hỏi về điểm tích cực khi được học tập bằng PP DHHT đã có hơn 92% số HS được hỏi (50 HS) trả lời PP này giúp người học hiểu bài nhanh hơn; 78% số HS được hỏi cho rằng PP DHHT giúp gắn kết được bạn bè với nhau; 94% HS đồng ý rằng là PP này giúp hoàn thành được mục tiêu bài học; 86% đồng ý DHHT giúp phát triển nhiều KN cho HS.

Bảng 2.1. Tổng hợp kết quả điều tra HS về điểm tích cực khi học tập bằng PP hợp tác trong môn GDCC lớp 6 ở huyện Hướng Hóa, tỉnh Quảng Trị

TT	Mức độ nhận thức	Số ý kiến	Tỷ lệ (%)
1	Giúp người học hiểu bài nhanh hơn	46	92%
2	Gắn kết được bạn bè	39	78%
3	Hoàn thành được mục tiêu bài học	47	94%
4	Rèn luyện được nhiều kỹ năng khác cho bản thân	43	86%

- Thông qua quá trình HS làm việc nhóm, GV có điều kiện quan sát từng nhóm, từng HS, nắm bắt được thực lực học tập của từng em, có thêm thông tin phản hồi về người học. Từ đó, GV sẽ điều chỉnh giờ dạy hoặc giúp HS có PP học tập tốt hơn.

- Thông qua câu trả lời của HS, GV còn có thể thu được tri thức và kinh nghiệm từ phía người học. Biết được lỗ hổng kiến thức của HS để bổ sung, biết

được tư duy sáng tạo của HS mình để điều chỉnh quá trình dạy cho phù hợp với năng lực của HS. Qua việc trả bài của các nhóm, còn giúp GV thấy được các khả năng tiềm ẩn trong HS của mình như khả năng thuyết trình, sáng tạo, độc lập, quyết đoán... Từ đó có những biện pháp hỗ trợ cho các năng lực đó của HS được bộc lộ và phát triển.

Trong quá trình thực hiện nghiên cứu, tác giả đã phỏng vấn 10/10 GV giảng dạy môn Giáo dục công dân lớp 6 tại huyện Hướng Hóa, tỉnh Quảng Trị.

Bảng 2.2. Tổng hợp kết quả điều tra GV về điểm tích cực khi sử dụng PP DHHT trong môn GDCC lớp 6

TT	Mức độ nhận thức	Số ý kiến	Tỷ lệ (%)
1	Giúp GV nắm bắt được thực lực của HS	9	90%
2	Điều chỉnh các hoạt động dạy học phù hợp hơn	8	80%
3	Thu được tri thức, kinh nghiệm từ người học	8	80%
4	Thu hẹp khoảng cách giữa GV và HS	7	70%

2.3. Nhận thức của GV và HS trong việc sử dụng PP DHHT trong môn Giáo dục công dân lớp 6

- Nhận thức của GV về mức độ cần thiết của việc sử dụng PP DHHT trong môn Giáo dục công dân lớp 6.

Quá trình phân tích và tiếp cận chương trình đã làm rõ sự cần thiết khi sử dụng những PP dạy học hiện đại trong đó có hợp tác. Tác giả đã tiến hành khảo sát 10 GV tại các trường THCS trên địa bàn huyện Hướng Hóa, tỉnh Quảng Trị gồm 4 mức độ khác nhau.

Bảng 2.3. Kết quả khảo sát mức độ cần thiết của việc sử dụng PP DHHT trong giảng dạy.

TT	Mức độ nhận thức	Số ý kiến	Tỷ lệ (%)
1	Rất cần thiết	9	90%
2	Cần thiết	3	30%
3	Không cần thiết	0	0%
4	Không có ý kiến	0	0%

Kết quả điều tra cho thấy có tới 90 % số GV được hỏi cho rằng DHHT “rất cần thiết” trong môn Giáo dục công dân. Không có GV lựa chọn đáp án “không cần thiết”. Kết quả trên cho thấy được mức độ quan tâm của GV trong việc tiếp cận DHHT.

- Nhận thức của HS về mức độ hứng thú khi được thầy (cô) sử dụng PP DHHT trong môn Giáo dục công dân lớp 6.

Sự cần thiết của DHHT trong môn Giáo dục công dân lớp 6 ở huyện Hướng Hóa tỉnh Quảng Trị còn được thể hiện qua mức độ hứng thú của HS đối với

môn học tăng lên khi GV sử dụng PP này trong giảng dạy. Trong thực nghiệm sư phạm, để tìm hiểu thực trạng mức độ hứng thú của HS khi được thầy (cô) sử dụng PP DHHT trong môn Giáo dục công dân lớp 6, tác giả đã tiến hành khảo sát 130 HS tại 03 trường THCS trên địa bàn huyện Hướng Hóa tỉnh Quảng Trị gồm 3 mức độ khác nhau. Kết quả thu được qua bảng thống kê tính theo tỉ lệ % như sau:

Bảng 2.4. Kết quả khảo sát mức độ hứng thú của HS khi thực hiện PP DHHT trong môn GD CD lớp

TT	Mức độ nhận thức	Số ý kiến	Tỷ lệ (%)
1	Rất hứng thú	115	88,46%
2	Bình thường	21	16,15%
3	Phân vân	0	0 %

Từ kết quả điều tra trên có thể nhận thấy, đa phần HS được hỏi đều nhận định rất hứng thú về DHHT (88,46%). Với những ưu điểm của DHHT và cả mức độ quan tâm của chính người dạy và người học là những cơ sở quan trọng cho chúng ta thấy được sự cần thiết của việc sử dụng PP dạy học này đối với môn Giáo dục công dân.

2.4. Một số đề xuất nhằm nâng cao hiệu quả DHHT trong môn Giáo dục công dân lớp 6 ở huyện Hướng Hóa, tỉnh Quảng Trị

Một số bài học kinh nghiệm từ thực tế, qua nghiên cứu cùng với các PP điều tra, chúng tôi rút ra một số bài học kinh nghiệm về DHHT theo như sau:

** Về phía GV:*

- Đưa ra được các nhiệm vụ học tập một cách phù hợp, rõ ràng, dễ hiểu.
- Có sự phân công công việc cụ thể cho từng nhóm.
- Yêu cầu đặt ra phù hợp với nội dung bài học.
- Lựa chọn những bài giảng có tính chất hợp tác, sát nội dung bài học, có thể đặt thêm một vài câu hỏi mà thông qua đó, có thể truyền tải những kiến thức thời đại và thực tế.
- Về số lần học nhóm thì có thì nên hoạt động nhóm từ 1 đến 3 lần
- Có đủ thời gian để HS chuẩn bị và suy nghĩ từ 5 đến 15 phút
- Khi cần tiết kiệm thời gian nên chia nhóm theo vị trí ngồi có sẵn của các em HS.
- Nên tổ chức hoạt động nhóm một cách thường xuyên để học thích nghi dần với hoạt động hợp tác.
- Khuyến khích sự tương tác qua lại giữa các HS, cũng như các nhóm với nhau
- Dõi theo hoạt động của các nhóm, hỗ trợ HS

khi các em gặp khó khăn trong quá trình hợp tác với nhau, như là: gắn kết các thành viên, đưa ra một vài gợi ý giúp HS hoàn thành bài tập của mình một cách tốt nhất.

** Về phía HS*

- Cần phải có sự chuẩn bị trước theo sự hướng dẫn của GV.
- Cần phải xác định được mục tiêu thảo luận nhóm, vận dụng kiến thức đã học và lắng nghe ý kiến của bạn bè.
- Vận dụng các KN sẵn có trong hợp tác làm việc nhóm.
- Nỗ lực tự giải quyết những khó khăn gặp phải trong quá trình hiện nhiệm vụ học tập, tránh thói dựa dẫm, chây lười.
- Tôn trọng ý kiến của các thành viên trong nhóm khi hợp tác với nhau.

** Về phương tiện vật chất, kỹ thuật phục vụ, dạy và học:*

- Không gian lớp học thoáng đãng, rộng rãi, bàn ghế dễ dàng sắp xếp, bài trí sao cho phù hợp nhất
- Có đầy đủ các phương tiện trình chiếu cơ bản, như là sơ đồ, bảng, biểu...
- Đầy đủ các tài liệu tham khảo, sách giáo khoa để các em dễ dàng nghiên cứu, học tập
- Chia nhóm một cách phù hợp nhất về số lượng công việc, học lực của các thành viên trong nhóm

3. Kết luận

DHHT là một PP dạy học mà trong đó GV là người tổ chức nội dung bài học, còn người học phải tự lực cao trong quá trình học tập, HS ở vị trí trung tâm còn GV chỉ là người hướng dẫn để HS đạt được kết quả tốt nhất. Việc thực hiện PP DHHT trong dạy học Giáo dục công dân lớp 6 có tác dụng phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo, nâng cao chất lượng dạy và học bộ môn trong nhà trường. Đồng thời, GV phát triển năng lực nghiệp vụ sư phạm và nâng cao trình độ chuyên môn.

Tài liệu tham khảo

1. Bộ Giáo dục và đào tạo (2018), *Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26 tháng 12 năm 2018 về Chương trình Giáo dục phổ thông*, Hà Nội.
2. Bộ Giáo dục và đào tạo (2018), *Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26 tháng 12 năm 2018 về Chương trình Giáo dục phổ thông môn Giáo dục công dân*, Hà Nội.
3. Vũ Đình Bảy (chủ biên), Đặng Xuân Điều, Nguyễn Thành Minh (2013), *Học và thực hành theo chuẩn kiến thức, kỹ năng*, NXB Giáo dục Việt Nam, Đà Nẵng